

Σήμερα «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ της Κυριακής», κυκλοφορεί με αφιέρωμα: Λόγιοι και λογιόσύνη στο Άγιον Όρος

/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις

αφιέρωμα

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
15/06/2014

«ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ»

Γράμματα, τέχνες, αγιότητα

Αντίθετα από όλες τις άλλες πολιτείες, η δόξα του Αγίου Όρους δεν είναι οι λόγιοι και η λογιόσύνη του. Σε όλες τις άλλες πολιτείες η αλήθεια και η δόξα τους είναι οι πνευματικοί τους άνθρωποι, οι διανοητές, οι άνθρωποι των γραμμάτων, οι καλλιτέχνες. Η τουλάχιστον έτσι θα έπρεπε...

Η δόξα όμως του Αγίου Όρους είναι οι άγιοι του, οι πνευματικοί άνθρωποι, οι πνευματικοί και κρηματοσώτες μοναχοί του, οι οποίοι όχι μόνο δεν σέβονται αλλά πέφτουν, βιάζονται να πέθουν. Και η βία αυτή τους δεν κερδίζεται ως προσηγορευμένο κάποια υπερκομμένη διανοητική μέριμνα ή καλλιέργεια...

Εντούτοις εάν οι ιδιαίτερα αρετοί μας άνθρωποι στους φιλόθεους αδελφούς αγίους συμπεριφέρθηκαν τα πολύ σημαντικά λόγια, εξαιρετικές μερικές του ηρώματος και της λογιότητας, που σφράγισαν την ιστορία τους και οι αρισμάντες πατριάρχες και την καστανή ζωή. Ακόμα σ' αυτούς και ο μέγας φιλόσοφος και θεολόγος αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (1296-1357), που χαρακτηρίζεται και ως θεολογικός. Τα τα ξεχωριστά θαλάσσια την επάρκεια του νους και του λόγου και κυρίως στη σφαιρική του όραση για βούλευται θεός κινείται φύσας τάχιστα! Ο αριστοκράτης της Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς αναδείχθηκε η κορυφαία θεολογική προσωπικότητα των παλαιών στην Ελλάδα με τους αντιστοιχισμούς και τον καλύτερο μοναχό Πατριάρχη. Και η θεολογία του, που θεωρείται ανεκπλήρωτη ερώση της άλλης εκκλησιαστικής εμπειρίας και του βιβλίου, παραμένει πάντα επίκαιρη.

Και πριν περάσουμε στους ιδιαιτερωτά ασκητικούς καλλιβιβλούς, πήμα να αναφέρουμε μια προσωπική εμπειρία προσηγομένη με ιδιαίτερη ευφροσύνη, τον Διοσκοπό τον Παντοκράτορα (1470/1500-1540), κάποιο ανώτατο παθιαστή, που ήταν ο σημαντικότερος γραφέας κώδικων στο Όρος τον 16ο αιώνα. Τι όμορφο που έτσι αποκλειστικά και Μωροβιόσης, και μπορεί να σκεφτείται πως το χέρι του γραφέα αυτού μωροβιόσης!

Και να σου, όπως ήθελε ο Πάτριος, η γνήσια απεικόνιση συναντά την αρετή. Και να που ο νους σου αντάνα την καρδιά και καθοδηγεί τη συγκίνηση. Και αυτή η συν-κίνηση δεν είναι μονομερής και μόνο προς τον Θεό, αλλά και προς τον άνθρωπο. Προφανώς ένας τέτοιος άνθρωπος αποτελεί νιώθει αρετής, πω-



Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος με τον Άγιο Πρόδρομο και η αρετή του κατά Ιωάννην Ευαγγελίου. Μας σώνας, Κώδικας Κοινοβουλευτικός 66.

λογίας, εξανθρωπισμού και εθνοκρατικού της κοινωνίας. Όσο για τους καλλιβιβλούς, μαζί με αυτού να αποτελούν ένα αντίστοιχο ρεύμα ή κίνημα προς τους παλαιούς, καθώς επίσης και αντιστοιχούν στην ιστορία τους την αρθροβία εκκλησιαστική παράδοση. Σημαντικότεροι όμως εκπρόσωποι τους οι Άγιοι Νικόδημος Αγιορείτης και Μακάριος Νισαρίδης, μητροπολίτης Κορίνθου, οι οποίοι με ένα εκτενές συγγραφικό και εκδοτικό επίτευγμα άφησαν τη θεολογική αναγέννηση σε όλη τη Παλαιά και αλλά και στη Ρωσία. Παρά τους ο Αλέξανδρος Παλαμάς είναι αλλά και ο Θεσσαλονίκης Νίκος Γαβριήλ Πενθέσης. Αλλά οι αγιορείτες Άγιοι δεν εμψυχώνονται απέναντι τον Μοσάνα με τον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά. Ο πρώην πανεπιστημιακός δάσκαλος στο πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης, θα βρει να τα πρώτα θεμέλια για να υψωθεί το πρώτο μεγάλο μω-

ναστροφικό συγκρότημα στον Άθωνα, θα θέσει τις αντίστοιχες πνευματικές βάσεις για την ίδρυση του κοινοβουλευτικού ακαδημαίου στο Άγιο Όρος και συγκρότημα ο ίδιος θα γίνει γενάρχης των λογίων, της λογιόσύνης αλλά και της αρετής του Άθωνα. Σ' αυτή τη κορυφή των λογίων και λογίων αγίων της αθωνικής πολιτείας, βέβαια, δεν συγκροτούνται μόνο βιβλιότατοι, ρωμιοί μοναχοί, αλλά και Έλληνες (Γεωργιανό), Γάλλοι, Βολύγιοι, Ρουμάνοι, Ρώσοι... Όλοι αυτοί κατά τη θεολογία τους στον Άθωνα έγιναν ταυτόχρονα ευφρόνες, καθοδηγητές και υπερέτατοι οι του έθνους τους με μεταφράσεις από τα έργα των πατρών της εκκλησίας, την υμνογραφία, τα λαϊκά λειτουργικά βιβλία αλλά άλλες υπέριχες συγγραφές. Προφανώς όμως όλοι αυτοί, Έλληνες και ξένοι, δεν αποτελούν μόνο τα ένδοξα κλάμα δόξης φιλετινής, αλλά όλοι, αγίαστους και εγκυκαλλίστους της οικουμένης, αφού με-

τέβασαν τον νου τους και άνοιξαν την καρδιά τους από κάθε τι γηραιό που τους σπινάει τον κόσμο και τα ευρύτερα σινάρα τους.

Η Αγιορατική Εκκλησία του δήμου Θεσσαλονίκης μες ίδιους την ειδικότητα να επιβεβαιώσει στην Τριμηνιαία αυτή αγιορατική πηγή και να αποκαταστήσει τον αθωνικό πνευματικό κόσμο, που με τις προσωπικότητες του, τους αγίους του, του συγγραφείς, τους ποιητές του, τη βιβλιογραφία του, τις βιβλιοθήκες του αλλά και την Αθωνάδα του πανεπιστήμιο Ευγένιου Βουλγαρίτη αν πολλούς αντιστοιχούν το Άγιο Όρος ως το καλύτερο και ανώτατο πανεπιστημιακό καθίσταμα των αρθροβίων λαών. Η συμβολή του δε στην αναγέννηση και την απελευθέρωση της Ελλάδας ήταν καθοριστική.

Ο κατάλογος της έκδοσης της Αγιορατικής Εκκλησίας με τίτλο «Λόγιοι και Λογιόσύνη στο Άγιο Όρος» είναι ιδιαίτερα διαπερατικός.

Επιμέλεια αφιερώματος, συνέντευξη, εισαγωγή: Στέλιος Κώδικας ekoukos@makthes.gr	Κείμενα: Ολοσηματικό πατριάρχη Βαρθολομαίου	Γιάννης Μπουτάρης Επιστημονική επιμέλεια συνειρήνη Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους	Συνέντευξη: Θεόδωρος Κατσαντώνης
---	---	---	----------------------------------

Εφημερίδα “Μακεδονία της Κυριακής” Αφιέρωμα: Λόγιοι και λογιόσύνη στο Άγιον Όρος

Ένα κόσμος γνώσης, αρετής, τέχνης και πνευματικής φιλοκαλίας αναδεικνύεται ο

Άθωνας μέσα στο πέρασμα των αιώνων...

Κείμενα

Οικουμενικός πατριάρχης Βαρθολομαίος

Γιάννης Μπουτάρης

Επιστημονική επιτροπή συνεδρίου

Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους

Συνέντευξη

Φαίδων Χατζηαντωνίου

Επιμέλεια αφιερώματος, συνέντευξη, εισαγωγή Στέλιος Κούκος

skoukos@makthes.gr

Η εισαγωγή του αφιερώματος

Γράμματα, τέχνες, αγιότητα

Αντίθετα από όλες τις άλλες πολιτείες, η δόξα του Αγίου Όρους δεν είναι οι λόγιοι και η λογιосύνη του. Σε όλες τις άλλες πολιτείες η αίγλη και η δόξα τους είναι οι πνευματικοί τους άνθρωποι, οι διανοητές, οι άνθρωποι των γραμμάτων, οι καλλιτέχνες. Ή τουλάχιστον έτσι θα έπρεπε...

Η δόξα όμως του Αγίου Όρους είναι οι άγιοί του, οι πνευματικά ενάρετοι, χαριτωμένοι και χαρισματούχοι μοναχοί του, οι οποίοι όχι μόνο διανοούνται αλλά πάσχουν, βιώνουν τα θεία. Και η βίωσή τους δεν χρειάζεται ως προαπαιτούμενο κάποια εξειδικευμένη διανοητική μόρφωση ή καλλιέργεια...

Εντούτοις είναι ιδιαίτερα ωραίο πως ανάμεσα στους φιλόθεους αθωνίτες αγίους συμπεριλαμβάνονται πολύ σημαντικοί λόγιοι, εξαιρετες μορφές του πνεύματος και της λογιосύνης, που σφράγισαν την εποχή τους και σε ορισμένες περιπτώσεις και την κατοπινή ζωή.

Ανάμεσα σ' αυτούς και ο μέγας φιλόσοφος και θεολόγος αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (1296-1357), που χαρακτηρίζεται και ως θαυματουργός. Έχει ξεπεράσει δηλαδή την επικράτεια του νοός και του λόγου και κινείται στη σφαίρα του "όπου γαρ βούλεται θεός νικάται φύσεως τάξις"! Ο

συμπολιούχος της Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς αναδείχτηκε η κορυφαία θεολογική προσωπικότητα των ησυχαστών στην έριδα με τους αντιησυχαστές και τον καλαβρό μοναχό Βαρλαάμ. Και η θεολογία του, που θεωρείται ανακεφαλαίωση της όλης εκκλησιαστικής εμπειρίας και του βιώματος, παραμένει πάντα επίκαιρη.

Και πριν περάσουμε στους χλευαστικά αποκληθέντες κολλυβάδες, πάμε να συναντήσουμε μια προσωπικότητα “προικισμένη με ιδιαίτερη ευφυΐα”, τον Όσιο Θεόφιλο τον Παντοκρατορινό (1470/80-1548), κάτοχο ανώτερης παιδείας, που ήταν ο σημαντικότερος γραφέας κωδίκων στο Όρος τον 16ο αιώνα. Τι όμορφο που έχει αποκληθεί και Μυροβλύτης, και μπορείς να σκέφτεσαι πως το χέρι του γραφέα αυτού μυρόβλησε!

Και να που, όπως ήθελε ο Πλάτων, η γνώση επιτέλους συναντά την αρετή. Και να που ο νους συναντά την καρδιά και καθοδηγεί τη συγκίνηση. Και αυτή η συγκίνηση δεν είναι μονομερής και μόνο προς τον Θεό, αλλά και προς τον άνθρωπο. Προφανώς ένας τέτοιος άνθρωπος αποτελεί νησίδα ειρήνης, ευλογίας, εξανθρωπισμού και εξαγιασμού της κοινωνίας.

Όσο για τους “κολλυβάδες”, μοιάζει κι αυτοί να αποτελούν ένα αντίστοιχο ρεύμα ή κίνημα προς τους ησυχαστές, καθώς επίσης επαναδιατυπώνουν στην εποχή τους την ορθόδοξη εκκλησιαστική παράδοση. Σημαντικότεροι ίσως εκπρόσωποί τους οι άγιοι Νικόδημος Αγιορείτης και Μακάριος Νοταράς, μητροπολίτης Κορίνθου, οι οποίοι με ένα εκτενές συγγραφικό και εκδοτικό επίτευγμα έφεραν τη “Φιλοκαλική αναγέννηση” σε όλη τη Βαλκανική αλλά και στη Ρωσία. Παιδιά τους ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης αλλά και ο Θεσσαλονικιός Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης.

Αλλά οι αγιορείτες λόγιοι δεν εμφανίζονται αίφνης τον 14ο αιώνα με τον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά. Ο πρώην πανεπιστημιακός δάσκαλος στο πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης, θα βάλει τα πρώτα θεμέλια για να υψωθεί το πρώτο μεγάλο μοναστηριακό συγκρότημα στον Άθωνα, θα θέσει τις αντίστοιχες πνευματικές βάσεις για την ίδρυση του κοινοβιακού μοναχισμού στο Άγιο Όρος και συγχρόνως ο ίδιος θα γίνει γενάρχη των λογίων, της λογιόσύνης αλλά και της αγιοσύνης του Άθωνα.

Σ’ αυτή τη χορεία των λογίων και λογίων αγίων της αθωνικής πολιτείας, βέβαια, δεν συγκαταλέγονται μόνο βυζαντινοί, ρωμιοί μοναχοί, αλλά και Ίβηρες (Γεωργιανοί), Σέρβοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι, Ρώσοι... Όλοι αυτοί κατά τη θητεία τους στον Άθω έγιναν ταυτόχρονα ευεργέτες, καθοδηγητές και ιεραπόστολοι του έθνους τους με μεταφράσεις από τα έργα των πατέρων της εκκλησίας, την υμνογραφία, τα λοιπά λειτουργικά βιβλία αλλά άλλες νεότερες συγγραφές.

Προφανώς όμως όλοι αυτοί, Έλληνες και “ξένοι”, δεν αποτελούν μοναχά εθνικά κλέη και δόξες φυλετικές, αλλά δόξα, αγλίσμα και εγκαλλώπισμα της οικουμένης, αφού μετέθεσαν τον νου τους και άνοιξαν την καρδιά τους από κάθε τι εγωιστικό που τους στενεύει τον κόσμο και τα ευρύτερα σύνορά τους.

Η Αγιορειτική Εστία του δήμου Θεσσαλονίκης μάς έδωσε την ευκαιρία να εμβαθύνουμε στην ξεχωριστή αυτή αγιορείτικη πτυχή και να επισκεφθούμε έναν ολόκληρο πνευματικό κόσμο, που με τις προσωπικότητές του, τους αγίους του, του συγγραφείς, τους ποιητές του, τη βιβλιοπαραγωγή του, τις βιβλιοθήκες του αλλά και την Αθωνιάδα του πανεπιστήμονα Ευγένιου Βούλγαρη εν πολλοίς αναδεικνύουν το Άγιο Όρος ως το ευρύτερο και ανώτερο πανεπιστημιακό καθίδρυμα των ορθόδοξων λαών. Η συμβολή του δε στην αναγέννηση και την απελευθέρωση της Ελλάδας ήταν καθοριστική.

Ο κατάλογος της έκθεσης της Αγιορειτικής Εστίας με τίτλο “Λόγιοι και λογιούνη στο Άγιο Όρος” είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικός.

Πηγή: agioritikesmnimes.blogspot.gr